

ביאתה או חליצתה של אחת מהן — פוטרת צרתה!

“וקראו לו זקני עירו” — הן, ולא שלוחן.

“ודברו אליו” — מלמד, שמשיאין לו עצה הוגנת לו.

א-תמ היתה אחת משתי היבמות כשרה לכהונה, ואחת פסולה, כגון שהיתה גרושה מבעל קודם —

שאם היה הוא ילד והיא זקנה, או שהוא זקן והיא ילדה, אומרים לו: מה לך אצל ילדה? מה לך אצל זקנה?

אם היה חולץ — חולץ לפסולה, ולא לכשרה כדי שלא יפסלנה לכהונה. ואף על פי שהוא אינו כהן, ואין זה נוגע לו, יש לו לדאוג שאחרים לא יפסידו בגללו.

כלך אצל שכמותך, ואל תשים קטטה בביתך!

ואם היה מייבם — מייבם בין לכשרה ובין לפסולה.

ומשנינן: לא לכל אדם התירו לייבם את כולך.

ולא צריכא משנתנו, אלא באדם עשיר דאפשר ליה לפרנס את כולך.

גמרא

שנינו במשנה: ארבעה אחים נשואין ארבע נשים, ומתו.

ופרכינן: אי הכי, אפילו טובא הרבה יותר נשים נמיו מותר לו לייבם, ומדוע נקטה המשנה ארבע יבמות!?

ומשמע מלשון המשנה שכל הארבעה מתו.

ומשנינן: עצה טובה קא משמע לן: ד' נשים — איין.

והוינן בה: וכי ארבעה אחין בלבד — סלקא דעתך שהיו כאן?

טפסי, יותר מארבע — לא!

אם כן, יוצא שמתו כל האחים ולא נשאר אח בחיים, ומי הוא זה שמייבם את כל ארבעת היבמות!?

כי חיבי דנמטייה שתגיע לכל אחת מהן קיום מצות עונה אחת בחדש.

לפי שעונה של תלמידי חכמים היא אחת לשבוע, מליל שבת לליל שבת, ובחודש יש ארבעה שבועות.

אלא אימא כך: אם מתו ארבעה אחים מתוך הרבה אחין — הרשות בידו של גדול האחים לייבם את ארבע היבמות כולך.

שנינו במשנה: מי שהיה נשוי שתי נשים, ומת, ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה.

והוינן בה: וכי שבקי נותנים ליה את הרשות לשאת את כולך לעצמו, והרי יש לנו לדאוג כיצד יפרנסן?

והוינן בה: ונייבם לתרוייהו, לשתיהן!

והתניא: נאמר בפרשת יבום [דברים כה]:

ומשנינן: **אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, אמר קרא** [דברים כה]:

"אשר לא יבנה את בית אחיו".

בית אחד הוא בונה, ואין בונה שני בתים.

עוד הוינן בה: **ונחלוץ לתרוייהו!**

ומשנינן: **אמר מר זוטרא בר טוביה, אמר קרא** [דברים כה]:

"בית חלוץ הנעל".

בית אחד הוא חולץ, ואין חולץ שני בתים.

עוד הוינן בה: **ונייבם תחילה לחדא, ליבמה אחת, ואחר כך נחלוץ לחדא!**

כי לא התמעט מהפסוקים אלא ייבום של שני בתים וחליצה של שני בתים, אך אין לנו מיעוט שיבום אחת מהן פוטר את השניה מהחליצה.

ומשנינן: **אמר קרא** [דברים כה] **ש"אם לא יחפוץ" היבם לקחת את היבמה לאשה להקים לאחיו שם בישראל, יחלוץ.**

הא חפץ להקים לאחיו שם בישראל — ייבם.

מלמד הכתוב, **שכל העולה השערה, אל בית הדין ליבום — עולה לחליצה. וכל שאין עולה לייבום — אין עולה לחליצה!**

ואחר שהתייבמה הראשונה אין היבמה השניה עולה ליבום, שהרי בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים.

וכיון שאין היא עולה ליבום הרי היא פטורה גם מהחליצה.

ועוד טעם שלא ייבמו אחת ויחלצו לשניה: **כדי שלא יאמרו אנשים: בית מקצתו בנוי, ומקצתו חלוץ.**⁽¹⁾

ותמהינן: **ויאמרו!**

דהיינו, הרי כך יש לעשות, ומה יש לחשוש שיאמרו "בית אחת מקצתו בנוי ומקצתו חלוץ"?!?

ומשנינן: **אי דמייבם לאחת והדר חלוץ לשניה — הכי נמי שלא אכפת לנו ש"יאמרו", כי כך צריך לעשות.**

אלא, החשש הוא [דלמא] חלוץ לאחת תחילה, והדר ורק אחר כך מייבם לשניה. ואז קם ליה, עובר הוא על יבום השניה, ב"לא יבנה".

היות שדרשינן: כיון שלא בנה [כאשר חלוץ לראשונה] — **שוב לא יבנה!**

ועדיין הוינן בה: **כיון שדורש אתה "בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים" —**

ואימא, אמור, שכך היא משמעות הלימוד ש"אינו בונה שני בתים":

רק כי איבא יבמה חדא, שהוא בונה בית אחד — רק אז תתקיים מצות יבום.

אבל **כי איבא תרתי, שתי יבמות, שאינו בונה שני בתים — לא תתקיים מצות יבום כלל!**

1. התוס' טוענים שאין לגרוס כך, כי לא יתכן שמשום "יאמרו" אנשים ימנעו מלקיים מצוה מן התורה לייבם אחת ולחלוץ אחת.

משמעות הלימוד "בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים", לפטור שתי יבמות הבאות מבית אחד, גם מהיבום וגם מהחליצה.

ומשנין: **אלא**, מכאן אנו יודעים שאין כונת הכתוב למעט שתי יבמות הבאות מבית אחד, היות וכפל הכתוב את המילים "יבמתו יבמתו", ובכך הוא ריבה שתי יבמות הבאים מבית אחד ליבום ולחליצה.

שנינו במשנה: היתה אחת כשרה ואחת פסולה — חולץ לפסולה!

אמר רב יוסף, כאן, במשנתנו שנה לימד רבי את הכלל: לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להב.

מתניתין

המחזיר גרושתו משנישאת, ועובר על הלאו "לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה".

והנושא חלוצתו, ועובר על הלאו "כיון שלא בנה שוב לא יבנה".

והנושא קרובת חלוצתו [הגמרא תשאל הרי אין זה איסור מן התורה] —

יוציא אותה מתחתיו, והולד ממזר, דברי רבי עקיבא.

וחכמים אומרים: יוציא, אך אין הולד ממזר.

ומודים [חכמים] בנושא קרובת גרושתו, שהולד ממזר.

כגון אחות גרושתו. היות וכל קרובותיה של אשתו אסורים עליו באיסור כרת אחר גירושיה, כמו שהיו לפני גירושיה. ובולד

ומשנין: אם תאמר שמשמעות הכתוב היא שבכל מקום שיש שתי יבמות מבית אחד אין כלל מצות יבום, אם כן, "צרת ערוה", דאסר רחמנא — למה לי קרא למעטה מחליצה ומיבום?!

השתא, הרי אם היו שתי יבמות בעלמא, שאין אחת מהן צרת ערוה, אמרת שלא בני חליצה ויבום נינהו —

כשאחת מהשתיים היא צרת ערוה — מיבעיא?! וכי צריך הפסוק לומר שלא בני חליצה ויבום הן?!

ומכך שהוצרך הכתוב לאסור צרת ערוה, הוא גילה לנו ששתי יבמות הבאות מבית אחת לא התמעטו מיבום ומחליצה.

ופרכינן: אלמא לא נאמר שגם אם שתי יבמות בעלמא פטורות מן החליצה ומן היבום, בכל זאת אצטריך הכתוב במיוחד למעט שתי יבמות אשר אחת מהן היא צרת ערוה.

כי סלקא דעתך אמינא, שערוה — אבראי קיימא. שהיא נחשבת מחוץ למסגרת היבום, כיון שהיא ערוה על היבום.

ואין כאן שני בתים שעומדים ליבום, אלא רק בית אחד.

והייתי אומר שתתייבם צרתה, לפי שאין היא מתמעטת מהמיעוט "בית אחד הוא בונה ולא שני בתים".

קא משמע לן קרא של צרת ערוה, דאסירא צרת הערוה ליבום מדין נפרד, של "צרת ערוה".

ואם כן, חוזרת השאלה: מנין לנו שאין

הבא מחייבי כריתות הוא ממזר.

גמרא

והוינן בה: וכי סבר רבי עקיבא שהנושא קרובת חלוצתו — הולד ממזר?

והאמר ריש לקיש: כאן, [במשנה לעיל מא א] שנה לימד רבי: אחות גרושה — מדברי תורה, אחות חלוצה — מדברי סופרים!?

ומשנינן: תני במשנתנו במקום "הנושא קרובת חלוצתו" — הנושא קרובת גרושתו [כגון אמה או אחותה], שהיא אסורה באיסור כרת.

ומוסיפה הגמרא ראייה שכך יש לגרוס במשנה:

הכי נמי מסתברא שיש לגרוס "קרובת גרושתו" במקום "קרובת חלוצתו". מהא דקתני סיפא: ומודים, בנושא קרובת גרושתו, שהולד ממזר.

אי אמרת בשלמא איירי בה, שמשנתנו עוסקת בקרובת גרושתו, וכמו התיקון בגירסת המשנה, היינו דקתני "ומודים [חכמים] בנושא קרובת גרושתו, שהולד ממזר".

אלא אי אמרת לא איירי בה, אלא המשנה עוסקת בקרובת חלוצתו — מאי "ומודים בקרובת גרושתו שהולד ממזר"? והרי לא עסקנו בכך!

ופרכינן: אין מכך ראייה לתיקון הגירסא. ולעולם עוסקת המשנה בקרובת חלוצתו.

ודלמא, הא קא משמע לן התנא באומרו

"ומודים בקרובת גרושתו שהולד ממזר", לומר, שאף על פי שחולקים חכמים על רבי עקיבא העושה ממזר מחייבי לאוין, מודים הם דיש ממזר מחייבי כריתות!

ולצורך זה נקט התנא בהמשך דבריו את הדוגמא של קרובת גרושתו.

ומשנינן: לצורך זה לא היה לו לתנא לומר זאת כאן.

כי הא קתני לה לקמן [בדף מט א]:

דתנן: איזהו ממזר? כל שאר בשר שהוא בלא יבא, דברי רבי עקיבא.

רבי שמעון התימני אומר: כל שחייבין עליו כרת בידי שמים.

והלכה כדבריו.

ולכן, חוזרת הראיה מכך שנקט התנא שמודים חכמים שיש ממזר מקרובות גרושתו, שהמשנה לעיל עוסקת בקרובת גרושתו ולא בקרובת חלוצתו.

ומקשינן: ודלמא קסתיים לן התנא במשנתנו [בסתם משנה] שהלכה כרבי שמעון התימני, ולכן נקט שיש ממזר מקרובת גרושתו, שהיא חייבי כריתות, וזה בא התנא לחדש, ולעולם לעיל יש לגרוס "קרובת חלוצתו".

ומשנינן: אם כן, שבא התנא לסתום במשנה שהלכה כשמעון התימני, ליתני שאר חייבי כריתות, ולא דוקא קרובת גרושתו.

"קרובת גרושתו" שנקט התנא בדוקא — למה לי לנקוט?

אלא, שמע מינה, שנקט אותה משום שאיירי בה לעיל. ומוכח שיש לגרוס במקום קרובת חלוצתו — קרובת גרושתו.

אך עדיין יש להקשות: ודלמא לעולם לא איירי בה התנא בקרובת גרושתו, ויש לגרוס לעיל קרובת חלוצתו.

ומה שהקשית, אם כן, מדוע נקט התנא כדוגמא לחייבי כריתות דוקא את קרובת גרושתו —

תשובתך: ואיירי דתנא בדברי רבי עקיבא מחזיר גרושתו, ונושא חלוצתו, וקרובת חלוצתו, וחולקים חכמים על רבי עקיבא, וסוברים שמחייבי לאוין אין הולד ממזר —

תני נמי את הצד הנגדי, שמאידך, מודים הם בקרובת גרושתו [בניגוד לקרובת חלוצתו] שהולד ממזר!

ומכח הקושיה הזאת, מתרצת ומסיקה הגמרא מסקנה חדשה:

אלא, אכן הולד שנולד מקרובת חלוצתו, לרבי עקיבא — הוי ממזר!

ומבאר הגמרא את טעמו של רבי עקיבא:

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: היינו טעמא דרבי עקיבא, משום דאמר קרא: "בית חלוץ הנעל".

הכתוב קראו לחולץ — "ביתו".

שהחלוצה נחשבת כאילו נכנסה לביתו, ויצאה ממנו בחליצה.

ולכן, קרובות החלוצה אסורות עליו כקרובותיה של גרושתו, ואינן חולצות ואינן מתייבמות!

אמר רב יוסף, אמר רבי שמעון ברבי [בנו של רבי]:

הכל מודים במחזיר גרושתו, שהולד ממנה טז-ב פגום לכהונה. שאם ילדה בת, הרי היא פסולה להנשא לכהן, כחללה.

והוינן בה: מאן "הכל מודים"? מי הוא זה שמודה בענין הזה?

ומשינינן: שמעון התימני הוא המודה.

דאע"ג דאמר שמעון התימני אין ממזר מחייבי לאוין —

הרי נהי, על אף, דממזר לא הוי — אבל פגום לכהונה, מיהא, מכל מקום, הוי.

ודבר זה יש ללמוד אותו מקל וחומר מאלמנה, הנבעלת לכהן גדול:

ומה אלמנה לכהן גדול, שאין איסורה שזה בכל הכהנים, אלא אסורה היא לכהן גדול בלבד, בכל זאת, אם בא עליה כהן גדול הרי בנה פגום לכהונה, מדין חלל.

זו, מחזיר גרושתו משנישאת, שאיסורה שזה בכל — אינו דין שבנה פגום לכהונה!

ומקשינן: איכא למיפרך לקל וחומר:

מזה לאלמנה, שכן היא עצמה מתחללת בכיאתה לכהן גדול, ונעשית חללה, ואסורה מעתה לכל הכהנים.

וכמו כן אם היא בת כהן, היא נפסלת בביאה הזאת לאכילת תרומה, כדין חללה שאינה אוכלת תרומה.

ולכן דין הוא שיפגם גם ולדה, ויהיה חלל.